

Consensul ierarhiei

„Țările postcomuniste au devenit povestea de succes a modelului de globalizare economică ierarhică, liberalizarea și privatizarea accelerate oferind, pe de o parte, formula explicativă corectă politic a tranziției și, pe de altă parte, calea de conformare la undele de propagare a forței vârfului economiei globale.”

În algoritmul creativ al științei economice s-a produs, în ultimele două decenii și jumătate, o inversiune de logică: referențialele cadrului explicativ survin prevalent dinspre viziunea geostrategică a globalizării. Cele mai relevante aserțiuni în lumea ideilor economice sunt marcate astăzi de ipotezele gândirii politice specifice Consensului de la Washington.

Aranjamentele de politică economică ținesc valori inspirate din teoria comerțului internațional liber și ating apogeul cu liberalizarea contului de capital, răspunzând astfel avantajelor economiilor puternic dezvoltate. Consecința imediată a acestui neașteptat determinism economic inversat – efectul generând cauza – este că teoria uzuală economică oferă soluții adverse obiectivelor democratice ale dezvoltării economice. Performanțele economiilor de tranziție nu se regăsesc, cum era de așteptat, în difuzarea efectelor de bunăstare și nici în „saltul înainte” presupus de conceptul de lume globală pe care se întemeiază promisiunile Consensului de la Washington.

Destinația declarată a Consensului de a fi rezervorul de alimentare a ieșirii țărilor subdezvoltate din capcana sărăciei, prin recurgerea la armonizarea politicilor acestora cu practicile economiilor occidentale, rămâne o asumție înșelătoare. Sentimentul care pune tot mai mult stăpânire pe societate este că țările postcomuniste au rămas pe loc între două oglinzi cu reflexii contrapuse.

Consensul n-a favorizat în Europa Centrală și de Est, bunăoară, transformarea reală a mecanismului economic tocmai pentru că nu a produs cadrul favorabil pieței pentru decizia și acțiunea individului. Actorul principal al dramaturgiei capitaliste, individul cu înclinație antreprenorială, nu numai că nu a acoperit, cum era firesc, prima scenă a transformărilor spre economia de piață, dar nici măcar nu a ajuns să se insinueze și să supraviețuiască pe o piață liberă, rolurile revenind vedetelor din Occident.

În mod vizibil în Europa postcomunistă formarea proprietății private a însemnat în cea mai mare măsură achiziționarea activelor publice aproape exclusiv de către capitalul străin, înființarea de noi companii situându-se în zona marginală a creării de valoare adăugată. Procesele de liberalizare economică n-au impulsionat la nivelul unei

mase critice comportamentele antreprenoriale întemeiate pe exercițiul asumării riscului investițional și nici n-au dus la funcționalizarea piețelor.

Contribuția autohtonă la capitalizare a rămas ne semnificativă ca să ofere potențialul necesar cuplării naturale a economiilor postcomuniste la piețele globale. Pentru că economia a fost mai de grabă preluată de forțele piețelor mature, parcursul tranzițional a fost un efect al vaselor comunicante, lichidul abundent al piețelor occidentale intrând și acoperind spațiul economic gol din orientul postcomunist.

Astfel, ceea ce se consideră a fi forțele proprii creatoare de piață a sucombat sub presiunea liberei circulații a capitalului provenit din economiile cu piețe funcționalizate timp de secole. A fost vorba, în esență, de preluarea piețelor în formare de către economii cu capacitate concurențială consolidată. În fapt, reușita Consensului s-a limitat la ruperea dependenței de ideologia comunistă și de controlul politic extern, în timp ce independența economică a rămas o temă nesoluționată.

Interesant este că acolo unde ortodoxia aplicării ideilor Consensului a fost încălcată, mai ales în privința păstrării unui segment mai consistent al capitalului indigen, fie public sau privat, capacitatea economiei postcomuniste de a face față forțelor pieței s-a manifestat benefic în această criză. Economiiile cu o structură echilibrată a capitalului, atât după criteriile sectoriale centrate pe favorizarea industriei prelucrătoare, cât și după criteriile de destinare a profitului după locația proprietarului au consemnat o reziliență mai bună la șocurile externe și o predispoziție dovedită de atenuare a dezechilibrelor.

Consecința la vedere a aplicării politicilor inspirate de Consensusul de la Washington este că țările postcomuniste au devenit povestea de succes a modelului de globalizare economică ierarhică, liberalizarea și privatizarea accelerate oferind, pe de o parte, formula explicativă corectă politic a tranziției la economia de piață și, pe de altă parte, calea de conformare la undele de propagare a forței vârfului economiei globale.

Pattern-ul conceptual al Consensului de la Washington a instituit cu prevalență un mecanism de conversie a tendințelor economice locale în suportul performanțelor randamentale ale economiilor capitalizate.

Realitatea tranziției postcomuniste demonstrează că dependența economică se dovedește și în noile condiții o forță care blochează ieșirea din periferie, emergența rămânând în continuare un caz atipic de abordare a dezvoltării, o formulă eroică de dizidență la Consensusul globalizării ierarhice.

Saltul înainte, de ieri și de azi, forțat în oglinzile ideologiilor, s-a dovedit a fi în realitate un salt înapoi, iar acesta dacă nu va fi fatal este pentru că natura ezită să facă salturi mortale.

În ontologie funcționează ca lege implacabilă bunul-simț și lucrul bine făcut.